

Göyüzünün bu üzünü dintləyən şair - Vaqif Bayatlı Odər

(Əvvəli 16-17-ci sətirlərdə)

O zamana qədər poeziyamızda artıq şablonlaşmaqda olan deyimlər vardı, çoxu da həyatılardan, el havalılarından şeirə keçib təkrarlanan - tutaq ki, "Ömür keçdi, gün keçdi, cavan olmam bir də mən", yaxud "Dünya bir pəncərədir, hər gələn baxan gedər"... Bu misralardakı sadə hikmət V.Bayatlı poeziyasında başqa biçimdə mötəbər ötürülür, əsl şeiriyatə çevrilirdi. Çünki bu şeirlərdə ilahi hisslər, sufistik duyular yaşanmış duyğuların mətn üzərində şəkillənmiş obrazı, gerçəkliklə idealların qovuşduğu mənəvi məkan idi. Onlarda yalnız həmya aid, həmya görünən dünyanın deyil, həm də görünməyən, üfüq arxasında qalan dünyanı rəsmi çəkirdi. V.Bayatlıın şeirləri insanı ilk dəfə dünya ilə tomasının başladığı anlara qaytarır, bu qədər zəngin kaloritin içində nihunu saran səf duyğuların həzin oyanışı başlayır.

*Gizlic>gizlic> gəldi buludlar,
Gizlic>gizlic> döndü ümidlər,
İndiki buludlar beləcə gəlmir,
İndiki yağışlar beləcə yağmır.
İllərin o başından
bir qız yaylığı üstə
bir ipək xətrə döndü qəlbimə,
bir qızın telləri əsdi üzümə.*

*Gülən yağış! Çiçəyim yağış!
O ipək illərdən,
atlar günlərdən,
Gülənər gəylərdən dolan yağışım,
yollarda yorulub
gözümə, könlümə qulan yağışım,
bir çınar üstündə
qoyub gəlmişdim səni,
çınarın altında bir gülənər qız.
İndiki yağışlar beləcə yağmır...*

Bu şeirlərdə türk-təşəvvüf baxışı, ilahi, mistik düşüncə ilə gerçəkliyin təbiiyyəti, ruhsal abstraksiya ilə canlı yaşam stixiyası arasında qanunauyğun bir bağlılıq, rabitə və sintez var. Şair ilahi, Tanrı ilə əlaqəli səmavi dəyərlərə əludeliyim, əşinalığına sərgilənməklə bərabər, bu dünyanın realiyasına da bir yaşam ehtitəsi tələq edir. Bu baxımdan, Odərin lirik "mə'n"i ayağını yerdən üzmədən səmənə fışq edən, özünü Tanrı, dünya və təbiətlə vahidədə dərk edən obrazdır.

Şeir V.Bayatlı üçün Allahla söhbətdir, onun göy üzünə ünvanladığı duaıdır. Bu nümunələrdə V.Bayatlı metafizik mahiyyətə gəlir, insan-Tanrı münasibətlərini tamamilə özgə ritmdə, ahəngdə, özünəməxsus həssaslıq və duyğusalılıq qatında poetik mətnə gətirirdi. Burada şeirlər türk təşəvvüf düşüncəsinin ruhi-psixoloji məqamlarını sərgiləyən nümunələr kimi ürfan qatında təqdim olunur, həyata, ölmə, Tanrı işləklərinə, qəzavü-qədərlə müdrikənə nəzər yetirmək ədəsi özünü görürdür. Bu şeirlərdə müəllif özünün insan, dünya haqqında hədi-fəlsəfi qənaətlərini, mənəvi təkamül, ruhanə və bəşəri dəyərləri bağlı ideyalarını yaradıcılığının gəlib çatdığı haqi-

qət mərhələsinin nümunələri kimi təqdim edir. Yuxu ilə reallıq, arzu ilə ümid, təbiət və Tanrı münasibətlərinə bir başqa, bir az ürfani, misik, bir az da dünyəvi yozun və tən bu məmləkətdərin şair axtırın, şair kədərinin başlanğıc gətirdüyü məqamlara həssasdır. Təsədüfi deyil ki, şair son şeirlərini "qanad açmadan uçanlar, nəfəs açmadan səvənələr, səs açmadan oxuyanlar, yixılırkən özündən başqa həmya dua açanlarçün-sözsüz şeirlər" adlandırır və bu, əslində V.B.Odər poeziyasını XXI əsrin metaforasına çevirən ən gerçək, ən doğru təyindir.

V.Bayatlıın şeirləri onun özüdür, dedik. Bolka bu üzəndə V.B.Odərın şeirləri bu gün ənənəvi yozuma, təhlil predmetinə çevrilə bilmir. Çünki onlar şairin ömür bioqrafiyasının davamı, mətnədə yaşamı kimi gerçəklik haqqı qazanıb artıq. Əsl şairin üsyanı ətrafla deyil, öz içi, öz dünyası, öz sevdaları ilədir axı. Ona görə bu şeirlərin V.B.Odər portretini cizməyə potensialı yetir. Şairin demək olar ki, bütün şeirlərində ehtiva olunan duyum və ifadə çalarları, müxtəlif məzmunlu anımlar lirik-fəlsəfi düşüncələrin qanadında hədi-siqət qazanır. V.Bayatlıın belə bir fikri var: "Bizim bayatıları görürsünüz, bir dəncə belə yad nəfəsə yer yoxdu. Anıma bir bayatıda bir roman var. Mən düşünürəm ki, gələcəkdə ancaq bayatı yazacağam". V.Bayatlıın şeirləri elə bayatılardan poeziyada yeni biçimdə doğuluşu idi. Məsələn, bu şeirə diqqət edək:

*Xan ceyranın qaçışında,
Ən şahənə uçuşunda,
Gah altında, gah düşündə,
Bir ox yeri var, yeri var.
Düşmənsən şahlıq atından,
Göyün yeddinci qatından,
Hər bəyaz telin altında,
Bir ah yeri var, yeri var.*

*Ən kiməsiz küçə sənin,
Küçə sənin, gecə mənim,
Sən bağlayan pəncərənin,
Bir dən bəri bax yeri var.*

V.B.Odərın poeziyası bütün qəribliyi, tonhəliyi və ağırsı ilə birlikdə bütöyün poetik yaşamdan doğan sənəddir. Həyata və yaşamağa sevgi toxumu sənəddə dözənli bir dünya qurmasıq amacı ilə yola çıxan yolçuluqdu. "Qoy insanlar Sevginin, Səvən, Sevdiron Üroyin dünyanın sevgi gerbi, ilahi gerbi olduğuna inansınlar. Və buna həmməni inandırınlar...", - deyən şairin bu fikirləri elə ümumən onun poeziyasının ümumi qayosini təşkil edir. Odər şeirləri hər zaman müəllifinin yerinə danışacaq, ona verilən sualları canlarındakı irfan işığı ilə cavablandıracaq. Bir də müəllifinin onlara həpdürdüğü ilahi eşqi öz misralarının qanadında yer üzünə səpələyəcəklər. Yaşaya bilməyimiz, sevmə bilməyimiz, ölə bilməyimiz üçün. Çünki bu poeziyada "Ölüm xoş bir çağırış" kimi səslənib həmişə. İnənərəq ki, sonda həmişə SÖZ və ondan gözəl nəxə qalacaq dünyada...

*Yəni, yəni mən illərlə
eşq gözələn dağlar, düzlər,
üzlər, gözələr, nəzələr qalır,
öpülməmiş dodaqlarla,
öpülməmiş səslər, sözlər,
öpülməmiş közlər qalır.*